

ANDREJ ŠKOVIERA

SVÄTÍ SLOVANSKÍ SEDMOPOČETNÍCI

Andrej Škoviera

Svätí slovanskí sedmopočetníci

Slovenský komitét slavistov
Slavistický ústav Jána Stanislava SAV

Bratislava 2010

Slovenský komitét slavistov
Slavistický ústav Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied

Publikácia vyšla s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Recenzenti:
Doc. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc.
Prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.

© Mgr. Andrej Škoviera, PhD.

ISBN 978-80-89489-02-2

*Svätému Naumovi, nášmu apoštolovi a osvietiteľovi,
z príležitosti 1100. výročia jeho zosnutia.*

Bratislava 23. decembra 2010

Obsah

1. Úvod	9
2. Skupina svätých slovanských sedmopočetníkov	15
2.1.1. Kto patrí do skupiny sv. sedmopočetníkov?	15
2.1.2. Pramene, v ktorých sa spomínajú.	16
2.1.3. Názov „οί έπτάρθμοι“ – „sedmopočetníci“ a iné skupiny sedmopočetných svätých	19
2.1.4. Teologické predpoklady pre sformovanie skupiny sv. sedmopočetníkov	25
2.1.5. Začiatky úcty sv. slovanských sedmopočetníkov	32
2.1.6. Ochrid – Berat – Moschopolis.....	35
2.1.7. Rozšírenie úcty	38
2.1.8. Dátum sviatku.....	38
2.1.9. Ikonografia.....	39
2.1.10. Úcta na Západe	41
2.2. Päťpočetníci	42
2.3. Štvorpočetníci?	44
3. Osudy svätých sedmopočetníkov	45
3.1. Učeníci svätých Cyrila a Metoda všeobecne	45
3.2. Obradové spory medzi byzantskou a latinskou misiou na Veľkej Morave.....	48
3.2.1. Ľudový jazyk v bohoslužbách	49
3.2.2. Filioque.....	56
3.2.3. Primát rímskeho biskupa	66
3.2.4. Pôst v sobotu	73
3.2.5. Kvasený a nekvasený chlieb pri eucharistii.....	74
3.2.6. Veľkohlaví ľudia pod zemou, nezákonné manželstvá a ďalšie	75
3.2.7. Ďalšie obradové spory v 9. storočí	77
3.2.8. Záver.....	80
3.3. Vyhnanie Metodových učeníkov z Veľkej Moravy	82
3.3.1. Situácia vo vzťahoch Východ – Západ v 9. storočí.....	82
3.3.2. Patriarcha Fótios.....	83
3.3.3. Spor o Bulharsko	85
3.3.4. Teologické a obradové rozdiely a spory	89
3.3.5. Priebeh udalostí na Veľkej Morave	89
3.3.6. Dátum vyhnania Metodových učeníkov.....	93
3.3.7. Po vyhnaní z Veľkej Moravy	96
3.3.8. Časový sled udalostí	98
3.3.9. Záver.....	98

3.4. Svätý Gorazd.....	99
3.4.1. Pramene	99
3.4.2. Život a osobnosť sv. Gorazda.....	100
3.4.3. Po smrti svätého Metoda	103
3.4.4. Dielo sv. Gorazda	108
3.5. Svätý Kliment Ochridský.....	110
3.5.1. Pramene	110
3.5.2. Život	110
3.5.3. Dielo sv. Klimenta	116
3.5.4. Dátum sviatku, úcta a ostatky.....	119
3.6. Svätý Naum Ochridský.....	121
3.6.1. Pramene	121
3.6.2. Život	121
3.6.3. Dielo sv. Nauma	123
3.6.4. Dátum sviatku, úcta a ostatky.....	123
3.7. Svätý Angelár.....	125
3.7.1. Pramene	125
3.7.2. Život	125
3.8. Svätý Sáva.....	127
3.8.1. Pramene	127
3.8.2. Život	128
3.8.3. Dielo sv. Sávu.....	128
3.8.4. Úcta.....	129
4. Pramene o sv. sedmopočetníkoch	130
4.1. Životy	130
4.1.1. Život Konštantína-Cyrila.....	130
4.1.2. Zosnutie sv. Cyrila (Krátky život sv. Cyrila).....	131
4.1.3. Tretí prológový (synaxárový) Život Cyrila	131
4.1.4. Život Metoda	132
4.1.5. Život Klimenta (od Teofylakta Ochridského)	133
4.1.6. Krátky život Klimenta (od Dimitria Chomatiana).....	135
4.1.7. Úvod k životom Nauma.....	136
4.1.8. Prvý slovanský život Nauma	137
4.1.9. Druhý slovanský život Nauma	138
4.1.10. Tretí slovanský život Nauma	139
4.1.11. Dlhý grécky život Nauma	147
4.1.12. Krátky grécky Život Nauma (Benátky 1695, Moschopolis 1740 a 1742)	148
4.1.13. Doplnok: Krátky synaxárový (prológový) život Nauma z roku 1931.....	148
4.1.14. Život Sávu (grécky).....	150
4.2. Iné pramene (kroniky, listy...)	151
4.2.1. Pochvala sv. Cyrilovi.....	151
4.2.2. O písmenách čiernorizca Chrabra – Počajevský prepis	152
4.2.3. Rozprava o preklade Svätého písma.....	152

4.2.4. Slávoslóvie v Synodiku cára Borila	153
4.2.5. Zoznam bulharských arcibiskupov – Du Cangeov súpis	154
4.2.6. Kniha bratstva kláštora v Reichenau (Liber confraternitatum)	155
4.2.7. Wislický kalendár	156
4.2.8. List rímskeho pápeža Štefana V. (VI.) Svätoplukovi	156
4.2.9. Commonitorium Štefana V. (VI.) legátom Dominikovi, Jánovi a Štefanovi	157
4.3. Služby	159
4.3.1. Beratsko-benátska Služba sv. sedmopočetníkom (okolo 1700/1720)	159
4.3.2. Moschopolská Služba sv. sedmopočetníkom (1742).....	161
4.3.3. Služba sv. sedmopočetníkom (grécka) – Moschopolis 1746.....	163
4.3.4. Cirkvnoslovanská Služba sv. sedmopočetníkom Kalistráta Zografského	163
4.3.5. Cirkvnoslovanská Služba sv. sedmopočetníkom Partenija, biskupa levkijského.....	165
4.3.6. Služba sv. Gorazdovi (fantóm).....	165
4.3.7. Grécka služba (služby) sv. Klimentovi.....	166
4.3.8. Prvá slovanská služba sv. Klimentovi	168
4.3.9. Iná slovanská služba sv. Klimentovi (preklad gréckej služby).....	169
4.3.10. Úvod k službám sv. Naumovi.....	170
4.3.11. Grécka služba sv. Naumovi vydaná v Moschopole 1740 (M 1740).....	172
4.3.12. Grécka služba sv. Naumovi z aténskeho rukopisu (Atény 827).....	172
4.3.13. Grécka služba sv. Naumovi vydaná v Moschopole 1742 (M 1742).....	174
4.3.14. Grécka služba sv. Naumovi vydaná v Lipsku 1761 (Leipzig 1761).....	175
4.3.15. Slovanská služba sv. Naumovi publikovaná P. A. Lavrovom (1908).....	175
4.3.16. Slovanská služba sv. Naumovi Kalistráta Zografského (1890).....	176
4.3.17. Slovanská služba sv. Naumovi – Beograd (1975).....	178
4.3.18. Slovanská služba sv. Naumovi Partenija Levkijského (1958).....	179
4.3.19. Porovnanie služieb Naumovi.....	180
4.3.20. Tropáre v kánone Syropôstnej soboty	184
4.3.21. Kalendárové údaje o sv. Klimentovi	185
4.3.22. Doplnok: Prosebný kánon sv. Naumovi (osobitný).....	185
5. Liturgia cyrilo-metodskej misie na Veľkej Morave.....	187
5.1.1. Dve formy byzantského obradu v 9. storočí.....	187
5.1.2. Vývoj byzantského obradu	191
5.1.3. Slávenie bohoslužieb byzantsko-slovanskej misie na Veľkej Morave	192
5.1.4. Aký obrad používala byzantsko-slovanská misia?	193
5.1.5. Aká forma byzantského obradu?	201
5.2. Liturgia sv. Petra	203
6. Záver	210
7. Zusammenfassung	213
8. Summary.....	216
9. Literatúra.....	219
10. Prílohy.....	237